

2. Жарая А. И. Практика формирования и сохранения здоровья будущего учителя / А. И. Жарая // Здоровье. Личность. Общество : сборник научных трудов / сост. А. В. Алёшичева. – Харьков : Финарт, 2014. – 364 с. – С. 46–62.

3. Організація здоров'язбережувального освітнього середовища у вищих навчальних закладах : [методичні рекомендації для викладачів ВНЗ] / А. О. Жиденко, Л. М. Кузьомко, Г. І. Жара, О. В. Савонова, С. Ф. Кудін. – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2012. – 44 с.

4. Опросник Профессиональное (эмоциональное) выгорание. Методика К. Маслач и С. Джексон. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psycabi.net/testy/391-oprosnik-professionalnoe-emotsionalnoe-vygoranie-pv-metodika-k-maslach-i-s-dzhekson-adaptatsiya-n-vodopyanova-e-starchenkova-testy-dlya-dagnostiki-sindroma-pv>

САМОПРОЕКТУВАННЯ – ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ

Білик Н.І.

Полтава, Україна

Сучасність вимагає від учителя творчо виявляти себе, самовизначатися, самопроектуватися і самореалізовуватися у своїй педагогічній діяльності. Це, у свою чергу, зумовлює перехід до нових технологій навчання, зорієнтованих на варіативність, суб'єктність, індивідуально-творчі, особистісно-центровані форми і методи підготовки вчителя у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

У даному контексті перспективною, на наш погляд, є розроблення і поширення в чинній системі технології самопроекткування.

Освіта, що звернена до особистісних цінностей, ефективніша з гуманістичної точки зору. Вона спрямовує вчителя до самостійної роботи над своєю особистістю та професійною діяльністю, розвиваючи те, що найчутливіше до розвитку; посилює тяжіння вчителів до вироблення власних підходів, методів, прийомів виховання та навчання, що поєднують у собі прагнення до професійної своєрідності та бажання самореалізації в умовах власноруч розробленої педагогічної системи.

Аналіз умов, спрямованих на забезпечення продуктивної професійної самореалізації майбутніх учителів, на реалізацію потреб педагога в становленні його як суб'єкта особистісно-професійного розвитку, дозволив виявити протиріччя між:

– сучасними вимогами до особистісних і професійних якостей учителя і недостатнім урахуванням цих вимог у процесі курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

– прагненням учителя до актуалізації індивідуального потенціалу професіоналізму і недостатнім володінням способами саморозвитку і професійної самореалізації, що забезпечують ефективність педагогічної діяльності;

– актуальністю формування культури самопроекткування і готовності особистості до її саморозвитку як необхідного компоненту загальної і професійно-педагогічної культури, важливої професіографічної характеристики вчителя, з одного боку, і відсутністю теоретичних розробок змісту педагогічного процесу формування такої готовності в учителів, з іншого.

Теоретичні аспекти професійної самореалізації базуються на теоретико-методологічних працях Ю.К. Бабанського, І.Д. Беха, Б.С. Гершунського, С.У. Гончаренка, В.Г. Кременя, І.Я. Лернера; працях з дидактики професійної освіти М.І. Махмутова, Н.Г. Ничкало, М.М. Скаткіна, А.В. Хуторського та ін.

Загальною теоретико-методологічною основою дослідження є психологічна теорія самопроекткування як механізму розвитку особистості (В.І. Клейман та ін.), філософсько-антропологічні теорії самобудівництва людини (В.І. Розанов, Ж.-П. Сартр, В.С. Соловйов та ін.), педагогічна теорія самовиховання (С.Б. Єлканов, Л.І. Рувінський та ін.). Загальна психолого-педагогічна характеристика самопроекткування особистості як важливого компоненту самовдосконалення представлена в працях В.П. Бедерханової, В.С. Безрукової, І.Д. Беха, М.М. Боритко, В.К. Буряка, С.Б. Єлканова, І.А. Зязюна, Л.І. Зязюн, В.О.Сластьоніна, Ю.С. Тюннікова та ін.

Філософи і психологи розглядають самопроекткування як сутнісну природу людини, яка знаходить своє вираження в її «здатності будувати саму себе, а значить і змінювати зміст відповіді на питання про свою власну сутність» (О.М. Леонтьєв), як спосіб культурного самовизначення. У менеджменті обґрунтована ефективність використання самопроекткування як «навчання дією» (Л.Д. Гітельман).

Мета викладу матеріалу полягає у визначенні ролі самопроєктування як технології професійної самореалізації вчителя. Ця технологія витлумачується як активний, свідомий процес, сутність якого полягає у цілеспрямованому саморозвитку особистісних і професійних якостей, самопізнанні та продуктивному використанні особистістю власного потенціалу у професійній діяльності з метою поступового підвищення її ефективності; це здатність проявити себе в професійній діяльності на межі своїх можливостей, довести собі та іншим на що здатний, спираючись при цьому на власні творчі здібності; самореалізація – це спосіб розширення власного простору можливостей.

Професійна самореалізація як багатомірний процес особистісних і професійно-діяльнісних проявів повноцінно розгортається лише в багатомірному освітньому просторі. Тому професійна підготовка вчителів у системі підвищення кваліфікації вчителів передбачає перебудову педагогічного процесу в освітніх закладах післядипломної освіти на основі ідеї багатомірності педагогічних систем, зорієнтовану на онтологічне розуміння, сприймання і ставлення вчителя до педагогічної діяльності як нескінченно можливої через багатомірність проявів своєрідності особистості та суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Готовність учителів до професійної самореалізації набуває ефективності за умови цілеспрямованого включення їх до процесу самопроєктування особистісних і професійних якостей, проєктування свого професійно-діялісного простору у нерозривному поєднанні цих процесів, що забезпечить вищий рівень професійної майстерності (новаторства) та якості освітнього процесу вже на початкових етапах діяльності.

Ефективність професійної самореалізації вчителя залежить від сформованості образу „Я – професіонал” і якості педагогічної системи, розробленої ним для виконання основних освітніх функцій. Тому дієвою основою професійного саморозвитку вчителя виступає цілеспрямоване включення його в процес самопроєктування цілісної, багатомірної системи педагогічної діяльності саме через зональні школи новаторства (ЗШН) [2; 3; 4], координація діяльності яких здійснюється Полтавською регіональною школою новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників. Через ЗШН (у Полтавській області – 11) і Школу молодого вчителя Полтавщини можна набувати можливість досягнути багатогранність власної особистості вчителя, що виступає основою її самопроєктування та професійної самореалізації.

Перспективними в даному контексті є розроблення і поширення в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників технології самопроєктування. Завдяки значному інноваційному потенціалу проєктивна діяльність забезпечує сукупність умов, які детермінують, направляють і регулюють процес мотивації професійного самовдосконалення, який у свою чергу визначає цілеспрямований розвиток особистості вчителя.

Самопроєктування спрямовує зусилля проєктувальника на формування проєкту як ідеального стану функціонування певної системи так само, як і самореалізація, самовдосконалення, самоактуалізація, що виводять діяльність людини на вищу межу її можливостей. Як бачимо, логіка цих процесів узгоджується в головному – в творчому, інноваційному характері перетворень, орієнтації на максимально можливий результат, продуктивність.

На разі зростає інтерес і до окремого напрямку педагогічного проєктування – авторського проєктування педагогічних систем. Авторське проєктування розуміється як проєктування авторської педагогічної системи. Це особистісно зумовлене проєктування, особистісно-індивідуальне, в процесі якого домінують ідеї, задум учителя, максимально повно виявляється суб'єктивність бачення педагогічних дій, знаходять втілення особистісні цінності, установки, професійні потреби автора проєкту [5, с. 121].

Соціальна значущість проєктивної діяльності значно зростає, якщо предметом перетворень і вдосконалення стають не зовнішні предмети і процеси, а сама особистість. Коли проєктування набуває смислу самопроєктування, іншими словами, процес проєктування звернений особистістю на саму себе. Людина свідомо стає на шлях поступального, системного саморозвитку, самовдосконалення, що є основою підвищення рівня самореалізації у професійній діяльності.

Педагогами виявлений значимий потенціал самопроєктування як елементу професійного самовиховання, механізму розвитку особистості вчителя, формування професійної позиції педагога, способу актуалізації певних здібностей і якостей особистості, форми культурного самовизначення особистості, нового типу проєктування змісту освіти.

У практиці використовуються поняття, близькі за своїм змістом до поняття самопроєктування – самопланування, самоорганізація, самоуправління тощо. До числа таких споріднених понять треба віднести поняття самодобудова, яке розглядається В.О. Сластьоніним в

якості важливого механізму саморозвитку особистості [6, с. 4].

Самопроекування являє собою перманентний процес, що супроводжує особистісне становлення людини протягом усього свідомого життя, в результаті чого постійно створюється й уточнюється ідеальний образ майбутнього себе – як висококваліфікованого спеціаліста, активного суб'єкта соціальних процесів. Самопроекування – це спосіб актуалізації певних здібностей і якостей особистості; процес, звернення до себе. Під самопроекуванням розуміється пізнавальна діяльність, яка: здійснюється добровільно; керується самою людиною; необхідна для вдосконалення професійних і особистісних якостей людини, і сама людина це визнає. Процес самопроекування забезпечує успішне становлення професійної самосвідомості.

Самопроекування – це попереднє розроблення основних деталей педагогічної діяльності щодо саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації. Воно організується за індивідуальною програмою, яка розуміється як орієнтувальна основа поетапного освоєння вчителем культури педагогічної діяльності тощо.

Наприклад, В.П. Бедерханова наполягає на одночасному педагогічному проєкуванні та проєкуванні саморозвитку і визначає наступні принципи самопроекування: валеологічності досягнення успіху, індивідуалізації, розвитку творчого потенціалу людини, їх прихованих можливостей, психологічної комфортності, оптимістичності навчання, укріплення віри у себе, свої можливості [1, с. 15].

Технологія самопроекування потребує варіативного освітнього середовища. Досягнення цієї мети передбачає організацію навчання вчителів у зональних школах новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників. Це участь у роботі методичних студій РШН і ЗШН, фестивалі «Золотий фонд уроків Полтавщини», у проведенні педагогічних мостів між школами новаторства тощо.

Також важливим є розроблення вчителем самопроекту „Я – професіонал” і проєкту особистої системи професійної діяльності у нерозривному поєднанні цих процесів протягом діяльності ЗШН, що уможливить своєчасне коригування концептуальної і змістової спрямованості авторської педагогічної системи, дозволить конструктивно впливати на якість особистісної і професійної підготовки в цілому, що забезпечить вищий рівень педагогічної майстерності (новаторства) вже на початкових етапах професійної діяльності.

Література

1. Бедерханова В. Совместная проектировочная деятельность как средство развития детей и взрослых [О необходимости проектирования саморазвития наряду с проектированием процессов и систем] / В. Бедерханова // Развитие личности. – 2002. – №1. – С. 24–36.
2. Білик Н.І. Координація діяльності молодих учителів Полтавщини у межах регіональної школи новаторства / Розвиток та саморозвиток педагогічної майстерності у сучасному освітньому просторі : тези доповідей Міжнародного форуму педагогічної майстерності (7–8 квітня 2015 року / редкол. : В.В. Зелюк (голова), Я.В. Сухенко, Н.І. Білик, З.В. Резніченко, І.О. Калініченко ; Полт. обл. ін.-т післяд. пед. освіти ім. М.В. Остроградського. – Полтава : ФОП Гаража М.Ф. – 2015. – С. 7–10.
3. Білик Н.І. Розвиток мережевої взаємодії регіональних і зональних шкіл новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників / Н. І. Білик // Наукова педагогічна думка. – 2014. – № 3(79). – С. 17–20.
4. Білик Н.І. Механізм трансформації новаторства в умовах регіону / Н. І. Білик // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – № 1 (24). – С. 40–45. – Режим доступу : <http://lib.vipro.org.ua/periodyuka.php?book=5153>
5. Остапчук О. Професійний саморозвиток і самопроекування в системі педагогічної освіти / О. Остапчук // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 13–18.
6. Слостенін В.А. Технологии проектирования образовательных систем и процессов // Школьные технологии. – 2000. – №2. – С. 4.

ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ

Біляковська О. О.

Львів, Україна

Сучасні вимоги суспільства до якості освіти активізують пошук ефективних форм, методів та засобів діагностики навчальних досягнень учнів. Тестування є одним із методів діагностичного контролю сформованості знань, умінь і навичок учнів. Головна мета тестування – створення єдиної технології, процедури й інструментарію для об'єктивної і достовірної оцінки навчальних досягнень учнів.